

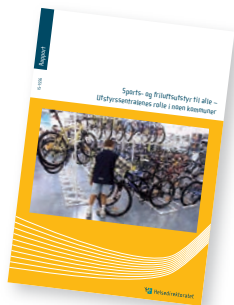

Hvordan etablere utstyrssentral – Fysisk aktivitet og friluftsliv

Innhold

Hva er en utstyrssentral	2
Bakgrunn	2
Hvorfor utstyrssentral	3
Felles mål	3
Suksesskriterier	3
Råd for etablering av utstyrssentral	5
Finansiering	6
Mulige finansieringskilder	7
Ulike driftsmodeller	8
Samarbeidspartnere	9
Aktører	10
Bruksområder	11

Heftet er en videreføring fra erfaringene i rapporten Sports- og friluftsutstyr til alle. Bestillingsnummer IS-1556.

Hva er en utstyrssentral

Et sted hvor familier, skoler/ barnehager og frivillige organisasjoner kan låne, eller for en billig penge, leie utstyr til fysisk aktivitet, enten det handler om sport eller friluftsliv.

Bakgrunn

Vi lever i et samfunn der befolkningens helse er god, men det er store forskjeller mellom ulike sosiale grupper. De som har god økonomi og høy utdanning har som oftest best helse, mens de med lavest inntekt og utdanning, har dårligst helse. utfordringene er å jevne ut helseforskjellene. 20% av voksne i Norge tilfredsstillende gjeldende anbefalinger for fysisk aktivitet. Anbefalingene er minst 30 minutters daglig moderat fysisk aktivitet.

Regelmessig fysisk aktivitet i barne- og ungdomsårene bidrar til helse og trivsel. Dette kan også ha en positiv virkning på helsen senere i livet. En norsk kartlegging av fysisk aktivitet fra 2005-2006 viser at bare halvparten av ungdom på 15 år beveger seg nok, og det er flere gutter enn jenter på ni år som er regelmessig fysisk aktive.

I Stortingsmelding nr. 47 - Samhandlingsreformen - som Helse- og omsorgsdepartementet

la frem sommeren 2009, vektlegges lavterskelsaktiviteter i kommunene. En utstyrssentral er å betrakte som en type lavterskeltilbud for å kunne delta i sport, fysisk aktivitet og friluftsliv. I Stortingsmelding nr. 20 - Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller, presenteres en omfattende og langsiktig strategi for å redusere sosiale helseforskjeller. Ett av målene går ut på økt fysisk aktivitet.

Hvorfor utstyrssentral

- Alle bør ha like muligheter til å utøve fysisk aktivitet og friluftsliv, uavhengig av sosial bakgrunn og status.
- Ved å gjøre sports- og friluftsutstyr tilgjengelig i nærmiljøet, gratis eller svært prisgunstig, vil utstyrssentraler trolig kunne bidra til å få flere i aktivitet.
- Det er viktig å bidra til at det opprettes flere utstyrssentraler rundt omkring i Norge. Dermed kan flere oppleve glede i å drive et mangfold av sports- og friluftaktiviteter.

Felles mål

Det skal være enkelt for en kommune å etablere og drifte en utstyrssentral. En utstyrssentral skal bidra til at utstyr til sports- og friluftaktiviteter blir tilgjengelig for alle.

Suksesskriterier for opprettelse av utstyrssentraler

For å sikre at utstyrssentralene blir brukt, er det noen sentrale kriterier som bør oppfylles. Her er noen anbefalinger som vil gjøre det enklere for de som har driftsansvar og for brukerne. Anbefalingene er basert på en kartlegging av 16 utstyrssentraler som Helsedirektoratet gjorde i 2008.

- Forankring av arbeidet i kommunen
- Tilskudd fra fylkeskommunen
- Barn og unge som en viktig målgruppe
- God tilgjengelighet og sentralt plassert i nærmiljøet
- Beliggende i forbindelse med etablerte ungdomshus, og/eller i forbindelse med områder som egner seg for fysisk aktivitet
- Gode fleksible åpningstider
- Sports- og friluftsutstyr med høy kvalitet
- Friluftslivsutstyr, ski, skøyter, sykler og utstyr til ballaktiviteter

Samarbeid med sportsbutikk

Det er en fordel om utstyrsentralen har en god avtale med en lokal sportsforretning. En tett dialog med sportsforretningene vil gi store fordeler i forhold til gode rabatter på utstyr, og ikke minst med tanke på hjelp til vedlikehold og oppgradering av utstyr. Gode innkjøpsavtaler og markedsføring kan forhandles fram i samarbeid med sportsbransjen og sportsbutikk. Større anskaffelser bør man vurdere å legge ut på anbud.

Kvalitet på utstyr

Målsetning med all form for fysisk aktivitet for barn og unge er gode opplevelser. For å få dette er utstyret en viktig faktor. Det er derfor av stor betydning at utstyret som anskaffes er av god kvalitet og at utstyret vedlikeholdes regelmessig. Et bredt sortiment og varierte størrelser er viktig. En skøyteopplevelse ødelegges for eksempel raskt ved at skøytene ikke er skarpe.

“

Viktige råd for etablering av utstyrssentral

”Få til et godt samarbeid mellom fylkeskommunen, kommunen og en attføringsbedrift”

”Søk midler fra forskjellige samarbeidsparter – tenk muligheter og ikke begrensninger”

(Tia utstyrssentral på Fauske ved ansvarlig leder Stig Grunnvaag)

”Ha god kontroll på hvem som låner utstyret, og at det leveres tilbake”

”Vi samarbeider med Oslo Idrettskrets om finansiering via storbymidlene”

”Arranger åpne dager slik at utstyrssentralen blir kjent, og at man kan prøve forskjellig utstyr”

(Bjørndal IF ved daglig leder Trine Gretemeier)

”

Markedsføring

Informasjon om sentralen formidles gjennom blant annet oppslag, brosjyrer, informasjonsskriv, nettsider og aviser. God markedsføring av utstyrssentralen i lokalmiljøet f.eks. til skoler, frivillige organisasjoner og foreldre vil være en av de viktigste suksessfaktorer for å oppnå høy utlånsfrekvens på utstyr. Her bør det tenkes kreativt og nytt for å engasjere enda flere brukere av utstyrssentralene.

Tips

Tips for hva som skal til for å etablere en god og funksjonell utstyrssentral finner du på:

www.helsedirektoratet.no/

Sentral informasjon om utstyrssentraler finner du på:

www.helsedirektoratet.no

[www.friluftsliviskolen.no/
tilrettelegging/utstyrssentraler](http://www.friluftsliviskolen.no/tilrettelegging/utstyrssentraler)

[www.sportsbransjen.no/
utstyrssentral](http://www.sportsbransjen.no/utstyrssentral)

Finansiering

Eksisterende utstyrssentraler har forskjellige finansieringsmåter.

Noen kommuner støtter og drifter sentralene selv, mens andre steder er det et spleiselag mellom kommune, interkommunalt friluftsråd, fylkeskommune, frivillighet, kommersielle aktører og utføringsbedrifter. I tillegg har humanitære organisasjoner, som for eksempel Kiwanis, sørget for finansiering og drift i enkelte kommuner. Noen frivillige organisasjoner låner ut utstyr gratis. Det finnes også eksempler på tiltak der sportsbutikker låner ut gratis utstyr for eksempel ski, skøyter, fiskeutstyr osv.

I tabellen på neste side er det listet opp noen vanlige finansieringsordninger som det er mulig å søke midler gjennom.

Mulige finansieringskilder

Ordning	Kontakt
"Mindre kostnadskrevede nærmiljøanlegg"	Kommunen eller fylkeskommunen
Tilskudd til lokale lag og foreninger	Idrettsrådet
Lokale aktivitetsmidler (LAM)	Idrettsrådet
Partnerskap for folkehelse	Kommunen eller fylkeskommunen
Tilskuddsmidler fra de fleste departementer	Fylkesmannen eller fylkeskommunen
Spillemidler	Idrettskretsen, fylkeskommunen, kommunen
Storbymidler	Barne- og likestillingsdepartementet
Tiltak mot fattigdom	Barne- og likestillingsdepartementet og NAV
DnB NOR-fond	DnB-NOR
Andre offentlige tilskuddsordninger	Kommune, fylkesmann, direktorat, departement
"Mindre kostnadskrevede anlegg for friluftsliv"	De interkommunale friluftsrådene

I de fleste tilfeller bidrar kommunen gjennom å stille lokaler til disposisjon gratis. I mange tilfeller betjenes sentralen av kommunen alene, eller i samarbeid med en eller flere frivillige organisasjoner. I andre tilfeller sørger en attføringsbedrift for drift. Enkelte utstyrsentraler tar en lav leie for deler av utstyret, noe som bidrar til finansiering og vedlikehold.

Ulike utstyrsentraler kan ha utstyr til en verdi av alt fra kr 25 000 til en million. Gode tilbud på utstyr fra sportsbutikk eller leverandør vil mange ganger være en viktig del av finansieringen.

Andre muligheter til finansiering kan være midler fra private aktører, legater og fond. Man kan også kreve en avgift fra organisasjoner og virksomheter som låner utstyr.

Ulike driftsmodeller

Det finnes forskjellige erfaringer om organisering av utstyrssentraler. Nedenfor er det vist seks forskjellige modeller for organisering.

Storbymodellen

Kommunen har ansatte som drifter, deltar ved aktiviteter på skoler og vedlikeholder materiell.

Eksempel: FRIGO i Oslo.

Skolemodellen

Skolen har kjøpt inn utstyr til en utstyrsbase som finnes på skolen. Elever, lærere og andre ansatte sørger for vedlikehold og administrasjon av utstyret.

Eksempel:

Søndre Land Ungdomsskole, Oppland. Videre har Direktoratet for naturforvaltning laget en oversikt over utstyrsbaser som kan benyttes av skolen.

Friluftsrådmodellen

Det interkommunale friluftsrådet kjøper inn friluftsutstyr og har ansvar for vedlikehold og supplering. Daglig drift tar de selv eller setter bort til lokale aktører – skoler, kommuner, lag/organisasjoner, grunneiere.

Eksempel:

Ofoten Friluftsråd drifter sentralen selv. Friluftsrådet Vest har sentraler i sine medlemskommuner som driftes av skoler og kommuner.

Bygd- og småbymodellen

Kommunen har etablert og drifter sentralen i egne lokaler, eventuelt i samarbeid med andre aktører.

Eksempel: Utstyrssentralen i Alstahaug kommune i Nordland, hvor man i tillegg har utstyrssentraler på flere skoler i kommunen. Et annet eksempel er Fauske kommune, som har organisert drift av utstyrssentralen i samarbeid med en attføringsbedrift.

Idrettslagsmodellen

Idrettslag har etablert og drifter sentralen for utlån av utstyr til organisert og uorganisert aktivitet.

Eksempel: Bjørndal IL i Oslo

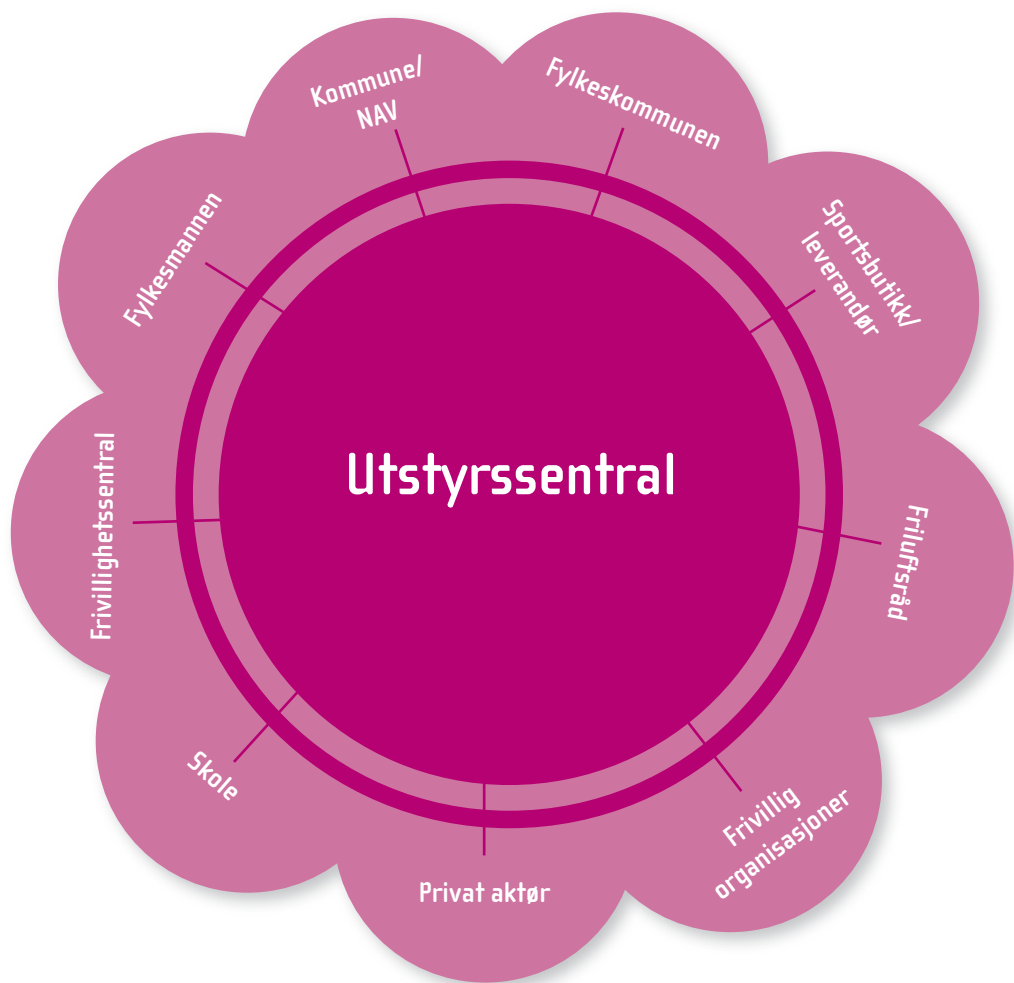
Eksempel fra andre organisasjoner

Kiwanis Club i Moss satser på utlån av utstyr til barn- og unge. I samarbeid med en attføringsbedrift låner de ut utstyr fra utstyrssentral og fra en ambulerende utstyrstilhenger som besøker skoler og arrangementer/arenaer.

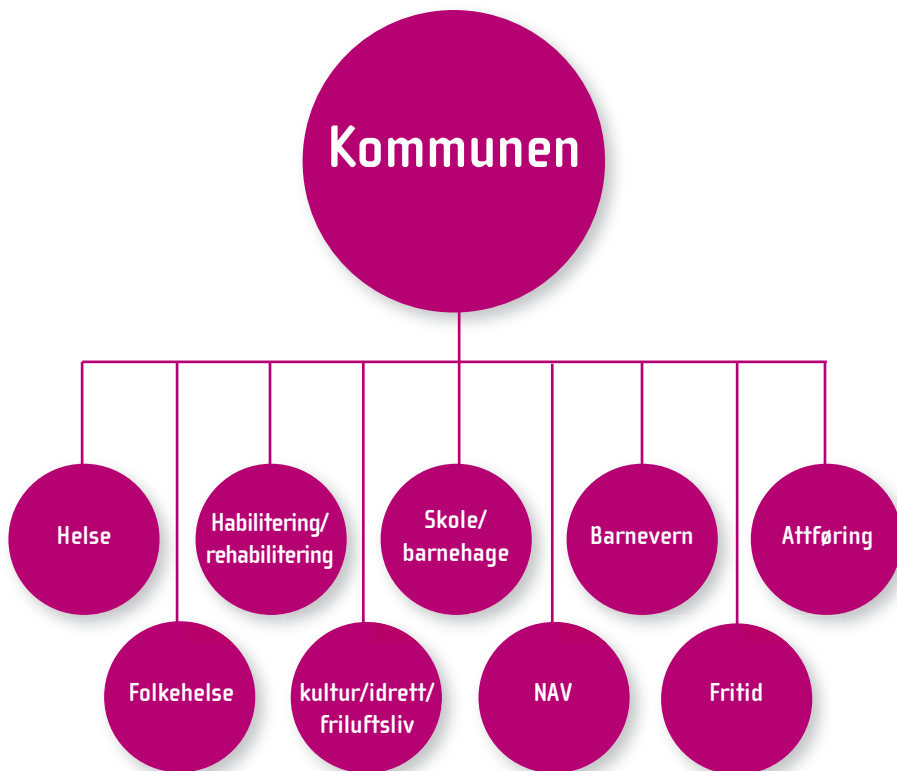
Samarbeidspartnere

Uavhengig av hvilken driftsmodell som velges, går flere av aktørene igjen som viktige ved opprettelse og drift av utstyrssentralene. I figurene på de to neste sidene vises noen av aktørene og bruksområdene.

Figur 1. Aktører som kan være delaktige i etablering av en utstyrssentral

Figur 2. Viktige bruksområder i kommunen

Helsedirektoratet
PB 7000 St. Olavs plass
Universitetsgata 2
0130 Oslo
Telefon: 810 200 500

Bestilling av brosjyre kan skje fra
www.helsedir.no/publikasjoner
Eller e-post til trykksak@helsedir.no
Oppgi bestillingsnummer:
IS-1781

Denne brosjyren kan også lastes ned
som PDF-fil fra www.helsedir.no.

Tekst: Helsedirektoratet
Design: O7 Gruppen AS
Trykkeri: Andvord Grafisk

April 2010

 Helsedirektoratet

Sportsbransjen.as

DIREKTORATET FOR
NATURFORVALTNING